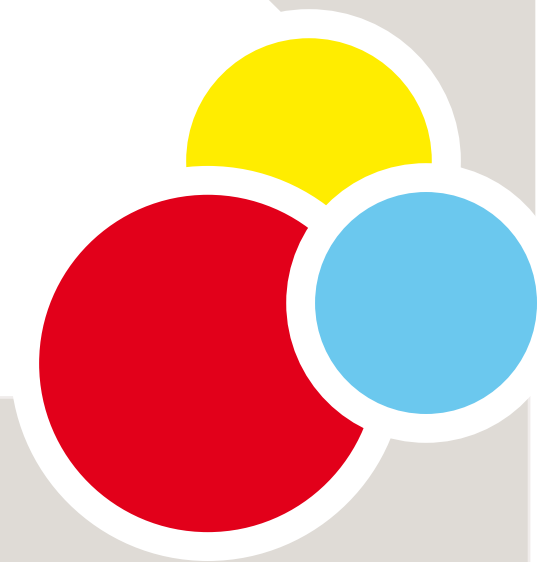

Butlletí MUVIP n. 01 - 2009

MUVIP
MUSEU UNIVERSITARI
VIRTUAL DE PEDAGOGIA
DE LA UVIC

UVIC UNIVERSITAT
DE VIC

Presentació 03

Memòria 04

Reflexions a l'entorn de...
el patrimoni educatiu digital 07

Informacions MUVIP 27

Crear el **Butlletí del MUVIP** era una de les accions que des del museu ens havíem plantejat com a necessàries per tal de donar difusió als estudis i a les reflexions, als projectes d'investigació i de formació i, en general, a les accions i iniciatives a l'entorn del patrimoni educatiu material i immaterial que s'estan elaborant en el marc dels museus pedagògics. Uns museus que, si bé en el nostre context tot just recentment s'han recuperat, tenen al seu darrera una trajectòria que ja ve de lluny, com es pot veure al descobrir la proposta i realització del *Museu Pedagògic Experimental de Barcelona* (1905-dècada anys 30) o en l'entorn madrileny, el conegut *Museo Pedagógico Nacional* (1882-1941). Tanmateix, i malgrat la presència d'aquests referents llunyans, la dinamització d'uns espais que tenen com a objecte museal l'educació i la pedagogia, requereix pensar de nou les singularitats d'aquests museus. És així que es fa necessari un espai de pensament, de reflexió i de diàleg per analitzar els objectius dels museus de pedagogia en els contextos globals i locals; per valorar els formes de concreció de les seves funcions de conservació, preservació i difusió del patrimoni educatiu, tot impulsant i desenvolupant activitats d'investigació i educació a fi de posar a l'abast de tothom la memòria recuperada de l'educació.

En aquest sentit, el **Butlletí del MUVIP** vol ser una eina que col·labori en la necessària interacció que implica tota reflexió col·lectiva. Des d'aquesta perspectiva, el Butlletí del MUVIP s'ha estructurat en els següents apartats:

- Un espai per a la *presentació* del butlletí on es relaten els principals eixos de l'edició
- un espai que busca donar veu a la memòria del museu i que s'anomena, precisament, *Memòria*. S'inclouen aquí aquelles referències, notícies, accions i dinàmiques endegades des del MUVIP a partir dels eixos: "Exposicions i mostres"; "Investigacions: projectes i publicacions"; "Entre museus..."; "Entre centres..."
- un espai per a les informacions que ens interpel·len en el si de la nostra gestió del patrimoni educatiu i pedagògic, hem considerat pertinent introduir un espai de reflexions obertes que ens pot permetre avançar en aquesta apassionant tasca de donar valor a la pràctica educativa i pedagògica. Un espai, aquest últim, que hem denominat *Reflexions a l'entorn de...* i que, número a número, esperem recórrer pels diferents topants de la gestió del patrimoni educatiu, tot omplint de sentit els punts suspensius que són alhora símbol de continuïtat i d'obertura.
- i un espai, que hem anomenat *Informacions* per a la difusió d'aquelles activitats de recuperació del patrimoni educatiu que s'estan duent a terme en el nostre entorn, ja sigui des de l'acció de centres educatiu, ajuntaments, entitats socials, etc.

EXPOSICIONS I MOSTRES

- Instal·lació *Formació i cooperació educativa: les veus de la memòria*, dirigida per Isabel Carrillo.
- Exposició *L'educació a la Vall del Ges durant la II República (1931-1936)*, realitzada per Anna Girbau.
- Creació del Fons Montserrat Dalmases i l'escola de Claravalls.
- Creació del Fons Joan Contijoch.
- Participació en el dia dels museus, 18 de maig, amb la selecció de la peça: *La calaixera dels somnis* del Fons Mercè Torrents.

INVESTIGACIONS: PROJECTES I PUBLICACIONS

Projectes:

- Conclusió del projecte "Conveni per a la creació d'un model de museu virtual a partir de l'experiència de creació del Museu Universitari Virtual de Pedagogia" finançat per la Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.
- Conclusió de la recerca "Inventari i documentació del patrimoni educatiu d'escoles de la Comarca d'Osona. El CEIP El Roure Gros" finançada per l'IPEC.
- Desenvolupament de la investigació sobre els fons de patrimoni històric i educatiu d'escoles rurals de Catalunya, amb la documentació, inventari i digitalització del:
 - . Fons Joan Lluís Tous i el Secretariat d'Escoles Rurals
 - . Fons Montserrat Dalmases i l'escola de Claravalls
- Desenvolupament i conclusió de l'estudi "Història dels museus pedagògics".
- Desenvolupament i conclusió de l'estudi referencial "Patrimoni educatiu: referencias y elementos".
- Desenvolupament de l'estudi "Llibres de text històrics d'educació en valors".
- Desenvolupament de l'estudi "Materials per a l'educació artística: breu història".

Publicacions:

CARRILLO, Isabel; COLLELLDEMONT, Eulàlia; MORENO, Pedro Luís "El patrimoni educatiu, element d'una pedagogia cultural i ciutadana" *Temps d'educació*, núm. 35, 2008. p. 277-290.

CARRILLO, Isabel; COLLELDEMONT, Eulàlia; PADRÓS, Núria “La ética como patrimonio escolar y pedagógico” dins VÍCTOR, Juan (ed.) *Museos Pedagógicos. La memoria recuperada*. Osca: Museo Pedagógico de Aragón, 2008, p. 157-174.

ENTRE MUSEUS...

Maig 2008

Estada d'investigació de les professores Isabel Carrillo i Eulàlia Collelledemont al Centro Internacional de Cultura Escolar (CEINCE), a Berlanga del Duero, museu on es va impartir la ponència “Los museos virtuales de pedagogía” i es va realitzar la investigació relativa a “L'educació en valors en els llibres de text, 1900-1960”.

Juny 2008

Celebració de les “I Jornadas Técnicas: Los museos virtuales, la difusión como instrumento de patrimonialización de los fondos educativos”. Jornades que van comptar amb el suport de l'SCP. Hi van assistir membres dels grups de recerca del Museo Pedagógico Andaluz, Museo Virtual de Historia de la Educación, Museo Virtual de Historia de la Educación Bartolomé Cossío, projecte del patrimoni educatiu de la Universitat de Lisboa.

Octubre 2008

Estada d'investigació en el MUVIP de la museòloga Silvia Alderoqui, directora del Museo de las Escuelas de Buenos Aires. Durant el seu estatge, Silvia Alderoqui va participar en diferents seminaris i tallers dirigits a l'equip del MUVIP i va impartir conferències, entre les quals destaca “La memòria cultural de l'escola”, consultable a la revista electrònica [Papers d'educació](#).

Octubre 2008

Presentació de la comunicació “La ética como patrimonio escolar y pedagógico” en les “III Jornadas de la Sociedad para el Estudio del Patrimonio Histórico Educativo” celebrat al Museo Pedagógico de Aragón.

Novembre de 2008

Presentació del pòster “Inventari i documentació del patrimoni educatiu d'escoles de la Comarca d'Osona” a les Jornades de Cultura Viva, convocades per Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana. Servei de Patrimoni Etnològic.

ENTRE CENTRES...

- Acord amb el Departament d'Educació per impulsar la difusió del MUVIP en els centres d'educació primària i secundària. Actualment, la informació referent al MUVIP es troba a la xarxa XTEC.
- Acord amb el Consell Comarcal per adherir-nos a la xarxa de museus d'Osona

REFLEXIONS A L'ENTORN DE... EL PATRIMONI EDUCATIU DIGITAL

JORNADES TÈCNIQUES:

“Els museus pedagògics virtuals, la difusió com a instrument de patrimonialització dels fons educatius”

COMPILACIÓ

EULÀLIA COLLELDEMONT I NÚRIA PADRÓS

LA CREACIÓ DE PATRIMONI DIGITAL

GLÒRIA MUNILLA

ELS MUSEUS VIRTUALS D'EDUCACIÓ COM A PEDAGOGIA

PEDRO LUÍS MORENO

POSSIBILITATS DIDÀCTIQUES DELS MUSEUS PEDAGÒGICS VIRTUALS

PABLO ÁLVAREZ

LA GESTIÓ DEL PATRIMONI EDUCATIU INTANGIBLE EN ELS MUSEUS VIRTUALS

CRISTINA YANES

L'acció contínua de la gestió del patrimoni educatiu digital que s'està duent a terme en el marc del MUVIP, així com els diferents intercanvis que s'han realitzat amb projectes similars d'arreu de la península, ens han fet adonar de la importància de crear un espai de reflexió sobre el patrimoni educatiu digital amb l'objectiu de potenciar i aprofundir en les qüestions relacionades amb aquest àmbit.

El patrimoni educatiu és, de bell antuvi, marc de la reflexió museològica. Tanmateix, en el nostre entorn les circumstàncies històriques, socials i culturals han comportat que el patrimoni educatiu fos considerat al marge del patrimoni etnològic, amb poca incidència de les col·leccions patrimonials en l'espai públic. Aquesta situació ha canviat en els darrers temps. Diferents projectes, diverses maneres de pensar la gestió, opcions paral·leles s'estan conformant a partir de l'acció dels grups d'investigació. Una acció que, massa freqüentment, està dirigida des d'una pràc-

tica intuïtiva que a voltes demana d'una aproximació més tècnica, més política, més ètica, més estètica i més pedagògica.

Els museus virtuals de pedagogia, que gestionen des de la seva pràctica el patrimoni educatiu digital no resten al marge d'aquestes demandes. Fins i tot gosàriem dir que les accentuen, atès que, si bé alguns dels principis bàsics de la museologia es mantenen, d'altres cal que siguin pensats des de noves òptiques. No en va, en els museus pedagògics virtuals, com en tot museu virtual, la patrimonialització està íntimament lligada a la difusió. Tant és així perquè conservació, gestió i difusió es confonen en el si de l'espai virtual creat tant per establir uns fons de referència, com per donar-los a conèixer i potenciar-ne el seu ús. La certesa de moure's des d'aquest paradigma, però, no resol els dubtes i qüestions que dia rera dia ens topem des de la nostra pràctica de gestió i recerca a l'entorn del patrimoni educatiu. Per aquest motiu, es va considerar que dialogar sobre les nostres pràctiques podia ser un suport per al desenvolupament dels projectes.

Musei@, el Museo Pedagógico Andaluz, el Museo Virtual de Historia de la Educación, el Museo Virtual de Historia de la Educación "Bartolomé Cossío", el Projecte "Património museológico da Educação" de la Secretaria General de Educação de Portugal i el MUVIP es van donar cita, doncs, en unes Jornades Tècniques organitzades amb el suport de la Societat Catalana de Pedagogia.

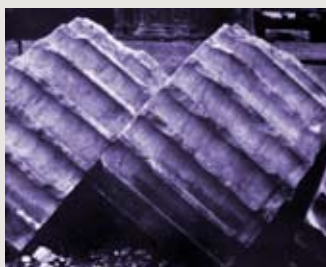
Aquestes jornades, titulades "**Els museus pedagògics virtuals, la difusió com a instrument de patrimonialització dels fons educatius**", van comptar tant amb la presència dels grups esmentats com també amb persones vinculades amb la història de l'educació, amb la pràctica educativa i amb la investigació sobre el patrimoni digital. Els debats es van articular a l'entorn d'una sèrie de qüestions com ara les finalitats pedagògiques dels museus virtuals d'educació i pedagogia en la formació inicial, el debat del paper de l'educació patrimonial en la convergència europea, els usos didàctics del patrimoni digital i les transformacions didàctiques que cal efectuar sobre el patrimoni digital; i, finalment, les característiques de la gestió del patrimoni intangible en els museus virtuals.

Al llarg del dia s'intercanviaren plantejaments, interrogants, propostes d'acció, referències i necessitats a partir d'aquests eixos. L'estructura de la jornada, inaugurada amb una conferència i seguida de tres sessions en què es debatia sobre aspectes treballats anteriorment, estava orientada, justament, a crear aquest espai de diàleg. A continuació presentem un breu esbós de les reflexions que aleshores es varen manifestar amb la finalitat de seguir pensant sobre les pràctiques de gestió del patrimoni educatiu digital.

LA CREACIÓ DEL PATRIMONI DIGITAL

GLÒRIA MUNILLA¹

Glòria Munilla, directora del grup Musei@, va inaugurar les Jornades Tècniques amb una conferència marc sobre *La creació del patrimoni digital*. Fou en el si d'aquest discurs que es manifestà la necessitat de definir amb precisió el patrimoni digital –com aquell patrimoni que neix i creix a la xarxa– tot diferenciant-lo del patrimoni digitalitzat –com a patrimoni presencial que es virtualitza.

Partint de la concepció que als museus virtuals es treballa amb el patrimoni digital i no només digitalitzat, Munilla va fer referència al fet que aquest es desplega des de nous codis de llenguatge i nous públics i demandes. Per tant, des d'aquets projectes calia plantejar-se la pregunta de si en els projectes museològics que s'estan posant en marxa, la virtualitat és un suport museogràfic o un punt integral i central del projecte. En aquest darrer cas, la pregunta que immediatament es plantejava era la que feia referència a la personalitat pròpia de les virtualitats, amb la possibilitat que aquest fet provoqués experiències úniques i singularitzades que complementessin les altres experiències. Es va insistir, també, en la necessitat d'atendre un espai nou que, des de l'any 2000 ha eclosionat a la xarxa, a voltes amb manca de formació i de cultura digital, tant per part dels i de les gestores, com dels i de les visitants al museus virtuals.

Tot analitzant diferents webs dels museus, Glòria Munilla va diferenciar, a continuació, les propostes segons el nivell **d'aprofundiment i de conceptualització**. A partir d'aquí establí les tipologies següents:

¹ Doctora en Història, especialitat de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia. Professora de Prehistòria i Protohistòria a la Universitat de Barcelona entre 1991 i 1998, Professora dels Estudis d'Humanitats i Filologia de la UOC des de 1998 i Directora de Programa d'Humanitats dels Estudis d'Humanitats i Filologia de la UOC des del 2004. Treballa en la docència i la recerca en museografia, documentació i difusió del Patrimoni Cultural i, com a tal, coordina l'Àrea de Gestió Cultural i Patrimoni en els Estudis d'Humanitats i Filologia. Entre 1999 i el 2004 ha estat codirectora del grup de recerca Òliba. Des del 2004 és directora del grup de recerca Museia, espai de recerca sobre Museologia, Museografia i Patrimoni.

Webs com a fulletó electrònic: contenen detalls per a la visita al centre físic, una descripció general dels continguts, anunci de serveis que s'ofereixen i agenda d'activitats. És la pauta de web més generalitzada a Catalunya i a la resta de l'Estat.

Webs que cerquen la reconstrucció física del centre: reprodueixen una còpia virtual idèntica de l'edifici del museu. L'usuari pot fer una visita virtual idèntica al recorregut real del centre. Pot incorporar-hi imatges panoràmiques en 360°. És un model que va quedant en desús.

Veritables interactius: són recursos hipertextuals complementaris dels continguts que ofereix el museu. Faciliten i amplien la visita al centre físic de la institució i afavoreixen la preparació prèvia de la visita.

Seguidament, analitzà l'ús de les TIC en els museus, tot incidint en el fet que, inicialment, les TIC han estat utilitzades per a la gestió documental i organitzativa de la col·lecció. Posteriorment, les TIC han passat a usar-se com a eines per al suport en la difusió: creant punts de consulta, autoguies, espais multimèdia i immersius, suports de catàleg en format digital, etc.

Una de les experiències més recents en la utilització de les TIC ha estat la de crear exposicions virtuals, ja siguin *Exposicions e-musealitzades* –són aquelles que tenen un paral·lel presencial– o *Exposicions exclusivament en línia* –permeten mostrar fons habitualment no exposats per manca d'espai o de recursos. També permeten la creació de discursos expositius diferents dels que s'ofereixen a la seu física amb la possibilitat d'oferir itineraris personalitzats. Sobre aquest factor van sorgir algunes qüestions tècniques que cal tenir presents a l'hora de plantejar-se la comunicació museològica a les exposicions virtuals. La superació dels eixos espai-temps –en tant que l'exposició permet allargar-se o no, permet prescindir de condicionants com l'espai o es poden reunir col·leccions fetes amb peces allunyades geogràficament; la interactivitat –que es pot potenciar provocant el contacte, els joc en línia, els fòrums d'opinió, la coautoria, etc., i la multiplicitat discursiva– l'exposició virtual no requereix proposar una guia lineal o de galeria sinó que es pot recórrer de manera paral·lela o transversal i així, singularitzar la visita.

Finalment, el debat es va obrir en els aspectes relacionats amb la interpretació del patrimoni, en qüestionar-se si el museu o l'exposició havia d'oferir una experiència de continguts o ser una mostra oberta des de la qual el o la visitant podia experimentar .

ELS MUSEUS VIRTUALS D'EDUCACIÓ COM A PEDAGOGIA

MODERACIÓ: PEDRO LUÍS MORENO²

PRESENTACIÓ³

En primer lloc voldria felicitar la Universitat de Vic per la idea de convocar aquestes Jornades Tècniques sobre Museus Pedagògics Virtuals. Així mateix agrair al comitè la tasca desenvolupada i la invitació al nostre grup d'investigació de participar-hi, i també la d'oferir-me possibilitat de moderar aquesta sessió de treball.

Cal situar en primer lloc el fet que el concepte de patrimoni s'està aplicant a dues realitats diferenciades: l'ambientalista i la cultural. Podem revisar com les agressions que històricament ha experimentat l'entorn natural, agreujades especialment al llarg del segle xx, han comportat un important moviment de denúncia internacional i de defensa del planeta. La sensibilització envers la protecció del medi ambient ha tingut conseqüències directes, en el context internacional i en l'Estat espanyol, tant en la seva presència en el debat social i polític, en els mitjans de comunicació social, com en els *currícula* acadèmics, incorporant-hi matèries i continguts "d'educació ambiental" en la formació inicial en diferents nivells educatius i en l'educació al llarg de la vida a través d'una variada oferta d'activitat d'educació no formal.

Anàlogament, pot defensar-se la necessitat de l'existència d'una pedagogia o educació referida al patrimoni cultural dirigida a la formació inicial dels ciutadans i dels futurs graduats per a què adquireixin coneixements i valors de respecte, consideració i protecció i siguin capaços de gaudir del patrimoni cultural universal, nacional i d'aquell existent en el seu entorn més immediat, a la seva comunitat. Es tracta de béns identitaris de la Hu-

² Pedro Luís Moreno és professor titular de la Universitat de Múrcia i membre del grup del Museo Virtual de Historia de la Educación impulsat des de la mateixa universitat. Ha publicat diferents estudis i treballs sobre història de l'educació, entre els quals destaquen els dedicats a la renovació pedagògica, especialment sobre la influència dels corrents de l'higienisme; a la història de l'educació d'adults; als estudis sobre el material escolar i, finalment, a la biobibliografia de Fèlix Martí Alpera.

³ Transcripció literal de la presentació de la sessió moderada per Pedro Luís Moreno.

manitat, dels estats, les comunitats i els grups socials que com el medi ambient també necessiten protecció i difusió.

Enfront a una concepció museològica tradicional i elitista, l'anomenada "nova museologia" va atribuir noves funcions als museus. Dues de les idees principals apunten en la direcció de donar prioritat a la persona sobre l'objecte dins del museu i a la consideració del patrimoni com a instrument al servei del desenvolupament de les persones i de la societat. La funció educadora constitueix, en l'actualitat, un dels objectius fonamentals dels museus.

L'atenció des de la història de l'educació a l'estudi i difusió del patrimoni educatiu ha estat minsa al nostre país. Els intents per preservar la memòria de la nostra història material i intangible són força recents. Les principals vies que evidencien l'emergència d'aquesta innovadora parcel·la d'estudi les trobem en la celebració d'exposicions pedagògiques, la publicació d'estudis, la gestació de societats científiques (la *Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo, SEPHE*, el juny de 2003), el finançament de projectes d'investigació, la celebració de reunions científiques o la progressiva creació de museus pedagògics, encara que molt pocs arriben a tenir una certa entitat. Aviat, s'hi hauran d'incorporar projectes museístics, entre els quals hi ha diversos museus virtuals. Iniciatives sorgides, en la majoria dels casos, vinculades o impulsades per historiadors de l'educació.

Però, més enllà dels canvis produïts en les concepcions museològiques o la tardana reincorporació espanyola al moviment museístic pedagògic, ens hauríem de preguntar si respecte al patrimoni cultural i educatiu s'han arribat a produir conseqüències equiparables a les que han tingut lloc en el patrimoni ambiental, en la sensibilització de la ciutadania i la incorporació en els *currícula* dels diferents nivells educatius de matèries i programes que cerquen afavorir el coneixement i la interiorització del valor social i científic del patrimoni cultural en general i l'educatiu en particular. És una qüestió que valdria la pena de ser estudiada.

Quines són, per tant, les finalitats pedagògiques dels museus virtuals d'educació i pedagogia en la formació inicial?

Impulsar una pedagogia del patrimoni educatiu en la formació inicial dels nostres titulats universitaris pot contribuir, entre d'altres coses, a la reflexió crítica sobre les polítiques de la memòria; la incorporació de continguts sobre el tema en els programes de les nostres disciplines acadèmiques, així com hem anat comprovant en la nostra activitat docent, portant a terme experiències didàctiques que tendeixen a facilitar el coneixement i el contac-

te directe amb la memòria i el patrimoni al nostre alumnat, a través, per exemple, de l'ús del mètode biogràfic o utilitzant el patrimoni com a font de coneixement de la història i recurs didàctic mitjançant la realització de visites a institucions educatives d'especial rellevància històrica.

Els museus físics i els museus virtuals, llocs de i per a la memòria constitueixen elements estratègics per a la representació, la recreació, l'evocació, la recuperació, la formació i difusió de la memòria històrica. Els museus pedagògics virtuals també han d'estar al servei de la formació inicial dels titulats, ja que són un mitjà destacat del nostre temps per assolir la conscienciació dels futurs mestres i professionals de l'educació del valor que el patrimoni educatiu té no només com a recurs anecdòtic del passat, sinó com a símbols que ens ajuden a comprendre i a interpretar les petjades existents en la cultura material i immaterial del que van ser les idees i les pràctiques escolars i educatives i la configuració de la seva professió i exercici professional.

Ara bé, ens trobem amb un problema inicial. Probablement no podem parlar de manera general de les potencialitats que ofereixen els museus pedagògics virtuals per portar a terme una pedagogia patrimonial del llegat educatiu, perquè amb aquesta denominació trobem modalitats museístiques diferents que caldria delimitar. La tipologia elaborada per la professora Gabriela Ossenbach i el professor Miguel Somoza, de la Universidad Nacional de Educación a Distancia, el 2003, mostrava l'existència de tres modalitats. La primera consistia en la presència de pàgines web informatives a l'entorn d'un museu "material" existent, –allò que Glòria Munilla ha anomenat com a *Fulletons electrònics*. En segon lloc, detectaven l'existència de museus virtuals que exposaven fons d'un museu "material" –afí a allò que Glòria Munilla ha qualificat com a *reconstrucció física del centre*. La tercera modalitat, és a dir, museus pedagògics virtuals, "construïts específicament a internet, que no corresponguin a una col·lecció real concreta, sinó que combinen una varietat de textos, documents, objectes, imatges, arxius sonors, etc., de molt diferent procedència, que en una exposició real seria difícil de reunir –i que Glòria Munilla qualifica de "veritables intercactius"– senzillament, no existien.

En qualsevol cas, sense aprofundir en les conseqüències que aquesta tipologia comporta, podem afirmar que, òbviament, internet constitueix una potent eina al servei d'una pedagogia patrimonial que arriba al conjunt de la població i a la formació inicial dels graduats en educació.

Entre les potencialitats que es poden atribuir als museus pedagògics virtuals destaquem en la formació inicial:

- Utilització del museu com a recurs didàctic:
 - . Museus d'educació didàctica i expositora
 - . Museus d'educació estímul-resposta
 - . Museus d'aprenentatge a partir del descobriment
- Possibilitat d'efectuar experiències i presentacions impossibles de realitzar per altres mitjans
- Disposició de l'alumnat de reproduccions fidedignes de fonts històriques
- Presentació de tot tipus de documents, objectes, registres sonors, audiovisuals i combinacions entre ells
- Creació i difusió de recursos i materials educatius
- Selecció de recursos didàctics per a professors
- Potencialitats pròpies de les TIC
- Potencialitats per al treball cooperatiu a distància
- Accessibilitat universal al patrimoni educatiu
- Visualització dels recursos patrimonials
- Potencialitat educativa per al conjunt de la població
- Potencialitat lúdica
- Potencialitat evocadora
- Organització de visites o itineraris per a experts i neòfits
- Realització de visites guiades i a la carta
- La participació activa dels visitants tot creant continguts per al museu
- Implicació del visitant

Seguidament, ens podem preguntar ¿Què cal dir sobre la segona de les qüestions plantejades? ¿Quin lloc té l'educació patrimonial realitzada a través dels museus virtuals d'educació en la convergència europea?

En la progressiva harmonització dels sistemes universitaris exigida pel procés de construcció de l'Espai Europeu d'Educació Superior, iniciat el 1999 amb la Declaració de Bolonya, ens trobem en la fase de disseny dels nous títols de Grau. En aquest moment de redefinició i renovació dels títols se'ns plantegen diferents dubtes i incerteses, però també noves oportunitats.

Tot referint-me, en particular, al procés en curs de redacció de les memòries per a la sol·licitud de verificació dels títols actualment a la Universitat de Múrcia, podem apuntar, sintèticament, les iniciatives que estem impulsant des del Departament de Teoria i Història de l'Educació, amb la participació d'altres departaments de la Facultat d'Educació, que tendeixen a afavorir l'educació patrimonial dels futurs graduats en Pedagogia, Educació Social i Magisteri i que són les següents:

- 1) L'oferta d'una assignatura optativa en el títol de Graduat/da en Pedagogia per la Universitat de Murcia anomenada "El patrimonio cultural y educativo: Pedagogía y Memoria", assignatura compartida amb l'Àrea de Didàctica i Organització Escolar i en la qual, per assolir les diferents competències genèriques i específiques contemplades en el títol, es pretén desenvolupar continguts referents a memòria, patrimoni i educació, el patrimoni educatiu i cultural, museisme pedagògic, TIC i museus virtuals, així com disseny de recursos i materials didàctics.
- 2) Reforçament de les potencialitats pedagògiques del *Museo Virtual de Historia de la Educación* (MUVHE) en la formació inicial i permanent dels diferents graduats en els títols en educació.
- 3) Creació del *Centro de Estudios sobre la Memoria Educativa* de la Universitat de Múrcia (CEME). Un centre amb una estructura supradepartamental i multidisciplinària que sorgeix amb la finalitat d'afavorir, impulsar i desenvolupar la preservació, estudi i difusió de la memòria i el patrimoni històric i educatiu de les institucions educatives de la regió de Múrcia, al servei de la comunitat educativa, universitària i de la societat murciana en general. Un centre que pretén contribuir a assolir els objectius següents:
 - Preservar, estudiar i difondre la memòria i el patrimoni històric i educatiu de la regió de Múrcia, dels seus centres docents o formatius i dels seus professors i alumnes.
 - Ser un espai al servei de la formació dels futurs graduats i postgraduats.
 - Promoure i col·laborar en l'organització d'exposicions estables i temporals i en la programació de visites de l'alumnat dels centres docents i del públic en general.
 - Estimular les cessions o donacions de fons procedents de particulars, en especial d'aquells que són o han estat professors, mestres, alumnes, inspectors o administradors de l'educació.
 - Crear un arxiu audiovisual i visual d'imatges escolars i entrevistes o històries de vida de professors, alumnes o persones que han tingut alguna relació amb activitats de formació i ensenyament.
 - Promoure la creació de col·leccions específiques de, per exemple, llibres de text i quaderns o treballs escolars i de material didàctic i científic.

- Col·laborar amb qualsevol de les altres entitats que promouen els mateixos objectius i, sobretot, amb aquelles institucions d'educació formal o no formal que compten en fons històrics i educatius.
- Organitzar cursos, seminaris o cicles de conferències relacionats amb l'estudi, reconstrucció i difusió de la memòria educativa.

Per a la consecució d'aquests objectius es portaran a terme activitats de caràcter científic, acadèmic i formatiu, de preservació del patrimoni històric i educatiu i museogràfic.

TORN D'INTERVENCIONS

La presentació del professor Moreno ens va fer plantejar diferents qüestions. La primera estava íntimament relacionada amb la mateixa essència i definició de la memòria. Concretament, pel que fa a la neutralitat de la memòria i la seva utilització. La pregunta sobre si el museu és un arxiu –o un magatzem–, una mena de dipòsit custodiat de documents sense cap intervenció del gestor, donà peu a pensar en la necessitat d'incloure aquest discurs en els projectes museològics. S'entenia que el discurs integrava i donava orientació a les accions museístiques. Aspecte que permetia solucionar algunes de les dificultats amb les quals s'enfronta qualsevol projecte museològic, com ara la necessitat d'aclarir els criteris, gestionar els continguts en xarxa o en la presencialitat pensant en visitants que participen del procés i incloure, en conseqüència, els potencials interactius dels mitjans tecnològics que actualment tenim a l'abast.

Per altra banda, i relacionat amb aquesta conceptualització, s'atengué a la impremta estètica i ètica que destil·la de tot procés de recuperació de la memòria tot partint de l'exemple dels llocs de i per a la memòria. Saber de les vides i vivències esdevingudes en el marc d'un procés formatiu –a l'aula o en el si de la família– requereix de la sensibilitat i l'emoció i, al mateix temps, promou la consciència d'allò viscut. Cap museu no és innocent, malgrat que els continguts es puguin presentar amb més o menys objectivitat. El museu sempre dona unes informacions i en silenci d'altres. Quelcom que és especialment evident en la *musealització* de la memòria dels conflictes socials.

S'indicà a més, el fet que la memòria és sempre font històrica i al mateix temps, didàctica de la història. Per provocar una experiència formativa, però, en la qual es despleguin emoció, consciència i coneixement cal reconvertir els museus i els llocs

de la memòria en mitjans per a la formació. En espais que ens permeten seguir les petjades existents de les cultures escolars i educatives. Unes petjades que no sempre s'han de cosificar, encara que sí representar. Factor especialment rellevant en el tema del patrimoni simbòlic i intangible.

Es va plantejar la importància de sensibilitzar gestors i ciutadania per emprendre una acció conjunta de conservació i interpretació de la cultura escolar i educativa, en un moment en què s'està prenent consciència de la importància de la cultura material i intangible per pensar la cultura pedagògica, amb l'esforç que comporta de valorar-la i preservar-la. En conseqüència, sense negar la necessitat de discurs del museu, es va introduir la idea que calia que aquest fos permeable. És a dir, que l'usuari o la usuària, el o la visitant pogués col·laborar en la construcció del museu.

Es considerà així, l'encara present paradoxa que un element configurador de la memòria col·lectiva –una material, un llibre, una veu– depenia de la voluntat d'aquell que la custodiava per compartir-la i difondre-la. Delimitar el caràcter públic o privat de la memòria, especialment la intangible, es considerava com a imprescindible.

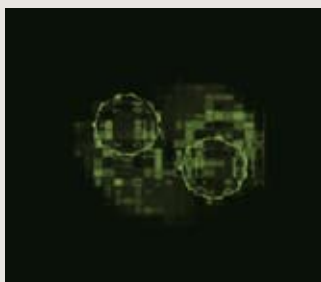
Per altra banda, unificar –que no homogeneïtzar– criteris comuns sobre les potencialitats dels elements de la memòria, es va concebre com a eina indiscutible per promoure memòries compartides i participades per a tothom. Es considerà, però, que calia estar amatent al fet que aquests criteris no neguessin la personalitat de cada museu. Cada projecte havia de definir la seva finalitat i la seva línia expositiva.

Sense gaire acord sobre quins havien de ser els criteris comuns, hi hagué coincidència a afirmar que des dels projectes museològics calia reforçar i facilitar les experiències formatives.

POSSIBILITATS DIDÀCTIQUES DELS MUSEUS PEDAGÒGICS VIRTUALS

MODERACIÓ: PABLO ÁLVAREZ DOMÍNGUEZ⁴

Amb la il·lusió de participar en aquestes jornades i agraït per poder compartir discussions amb tots vosaltres, introdueixo a continuació alguns elements que crec que cal considerar per a seguir reflexionant sobre el tema.

En el moment que s'han establert ja les coordenades i pinzellades per ubicar-nos en la temàtica de la museologia i la museografia educativa i, especialment, didàctica, voldria introduir algunes elements més per enriquir el debat a partir d'una primera reflexió i alguns dubtes plantejats amb preguntes concretes per a poder seguir avançant.

La primera reflexió és, doncs, la que fa referència al fet que la nova museologia, com a actual paradigma interpretatiu en l'àmbit museogràfic, persegueix una revolució del llenguatge museogràfic. Noves tècniques i nous models expositius per un museu que, en l'actualitat, en la nostra època i el nostre context més pròxim, se li està exigint i se li està demandant abandonar el seu caràcter estàtic i tancat en ell mateix per convertir-se en dinàmic i comunicatiu. D'aquesta manera, proposem un treball interdisciplinari que possibiliti el desenvolupament de nous plantejaments en aquest àmbit. Tant és així que, a aquest museu del segle XXI se li afegeix, en l'actualitat, un component fonamental de caràcter didàctic. Funció sobre la qual volem reflexionar.

No en va, les institucions museístiques s'estan convertint, d'alguna manera, en institucions educatives d'un extraordinari valor. El museu virtual es converteix així amb un instrument i com a lloc ideal per assolir una educació patrimonial.

Quins són, però, els usos didàctics del patrimoni digital? I quines transformacions didàctiques requereix el patrimoni digital per fer-se accessible?

Els nostres museus virtuals d'educació, pedagogia i ensenyament, com els anomena l'ICOM en la seva classificació oficial, es

⁴ Pablo Álvarez Domínguez és professor i investigador de la Universitat de Sevilla, on col·labora amb el Museo Pedagógico Andaluz. La seva especialització en la didàctica del patrimoni educatiu l'ha portat a organitzar, dirigir i impartir diferents cursos sobre la matèria i a publicar diferents treballs d'investigació, els quals es caracteritzen per la seva aplicació en la pràctica museística.

presenten com a balcons digitals que estan sotmesos a difondre, exposar i preservar el patrimoni històric i educatiu de la nostra societat. Cal que ens demanem, però, quins avantatges té la creació d'un museu virtual?

Jo n'assenyalaria els següents:

- Interactivitat: ens permet una gran intervenció per part de l'usuari. La interactivitat en els nostres museus ha de convertir-se en una premissa, des de la qual es construeixen i es formulen els postulats, qüestions i formulacions que volem fer explícits en els nostres plantejaments didàctics museístics.
- Planificació: poder planificar permet que una visita virtual esdevingui posteriorment una visita real. Per altra banda, ens dona l'oportunitat d'atendre la diversitat: col·lectius, subjectes, persones que necessiten noves formes d'aproximar-se al coneixement, ens permet facilitar el desenvolupament de processos d'aprenentatge envers l'adquisició o reafirmació de nous valors, actituds, vivències, cultures, etc. pertanyents o que es desprenen de la cultura material de l'escola.
- A través de fòrums, xats, visites virtuals, etc. el museu pot recórrer a allò lúdic i motivador com a ingredients bàsics de les nostres activitats didàctiques que ens permeten l'enriquiment i la formació.
- Per altra banda, l'espai digital es converteix en un facilitador i intercanviador d'experiències, en un lloc de trobada per a professionals i persones vinculades al món educatiu en què poden dialogar sobre idees, postulats, etc. que també ens ajuden a nosaltres a desenvolupar i plantejar noves propostes didàctiques.

És a dir, els museus virtuals poden entendre's com a espais on es poden donar moltes alternatives pedagògiques al professorat, aptes i adequades per treballar continguts curriculars i extracurriculars amb tots els subjectes visitants. Tanmateix, cal advertir del fet que si únicament s'usa l'espai virtual per visualitzar pàgina darrera pàgina, el mitjà no conté cap avantatge. Per tant, estem interpel·lats a donar un caràcter pràctic i dinàmic als plantejaments que es volen reflectir.

Per altra banda, el museu virtual necessita contenir en les seves pàgines totes les possibilitats d'internet, tot essent accessibles i plantejades d'una manera pràctica, intuïtiva i amena. Tasca per als pedagogs.

A més, cal establir un bon sistema de navegació. I un bon disseny. No es poden plantejar quins elements didàctics es tindran

en compte si el disseny ja no està plantejat didàcticament. Quan els professors o professionals de l'educació ens planifiquem utilitzar un museu virtual com a eina didàctica, hem de plantejar-nos quins objectius tenim o on volem arribar, així com sobre quins seran els subjectes que se'n beneficiaran. Des d'aquí ens apareixen alguns dels interrogants sobre l'ús didàctic del museu, com ara:

- Quins alumnes seran els beneficiats d'aquesta acció educativa
- Volem que només es diverteixin o també que integrin un nucli de coneixements específics i determinats
- Si hi ha algun tema que volem treballar, seleccionar-lo i a partir d'aquí escollir una activitat o recorregut
- Si hem trobat relacions curriculars entre els continguts que jo vull treballar i el currículum escolar
- Què pretenem aconseguir, quins són els nostres objectius conceptuals, procedimentals i actitudinals
- Quina intencionalitat hi ha darrera de l'activitat plantejada. Fins on vull arribar, vull que sigui lliure o vull que sigui guiada amb objectius concrets

En el moment de concebre un museu virtual és interessant concebre'l com a lloc per explorar, per descobrir, per compartir, un lloc en el qual construir junts el coneixement, un lloc per pensar, fins i tot per emocionar-nos, per conèixer una cultura que va esdevenir en el passat. Un passat que es pot entendre en el present gràcies a un seguit d'elements o sèrie d'activitats que podem proposar.

Els museu virtual, com a recurs didàctic, ens pot aportar diferents potencials educatius en el moment de la implantació de processos d'ensenyament- aprenentatge. Per això però, s'han de tenir en compte un seguit de pautes o elements com els següents:

- Principis d'ensenyament - aprenentatge que regiran les nostres activitats, com ara aprenentatge cooperatiu, aprenentatge basat en problemes, aprenentatge individualitzat, de rol *playing*, des del constructivisme, aprenentatge per a l'observació, per a l'assaig-error, ...
- Formes d'ensenyament - aprenentatge que utilitzem per oferir des del nostre museu virtual així com diversos programes informàtics per afavorir la interactivitat.

- Establir quina tipologia d'activitats volem fer, quin tipus d'activitat en funció dels objectius plantejats: activitats d'organització, de classificació, activitats de reforç, activitats d'ampliació o d'aprofundiment, de reconstrucció.
- Definir què volem aconseguir, envers on volem anar i, sobretot, com ho volem fer.

Estudiar els processos o les formes en què volem fer les coses requereix esforç i estudi. Requereix també una teorització a l'entorn d'aspectes didàctics. Per aquest motiu, és fonamental establir coordenades o principis vinculats amb el que seria una didàctica de la contemplació, una didàctica de la difusió, una didàctica de l'assimilació del coneixement, una didàctica de les emocions i dels sentiments, i... a més, una preocupació per una didàctica de la comprensió: la comprensió de l'objecte que ens porta a comprendre els processos i les formes i les maneres en què van succeir els diferents esdeveniments educatius històrics.

I una manera d'iniciar aquesta teorització és a través del diàleg que encetem ara.

TORN D'INTERVENCIONS

En el transcurs de les intervencions que varen tenir lloc a partir de l'aportació del professor Álvarez, es van plantejar com a eixos que calia definir, precisar i matisar els següents postulats:

- El museu com a lloc de trobada
- El museu com a espai virtual dipositari d'eines
- El museu com a espai continent
- El museu com a recurs, eina i llenguatge

El museu com a lloc de trobada. Es va considerar que atès que el museu és un lloc de trobada en el qual es comuniquen processos a través de la recepció activa de la memòria, calia potenciar iniciatives d'investigació i documentació que permetessin etnografiar el patrimoni històric i teòric del centre educatiu sota la tutela dels museus. Així doncs, es va considerar que el sentit de la interactivitat o de creació de punts de trobada s'havia de significar des de la concepció que és en l'escola on es crea el museu. La idea és estar conjuntament amb el centre, assessorant o fent l'inventari i documentació del patrimoni educatiu del centre i, fins i tot, deixar que sigui el centre aquell qui construeixi el museu.

La concepció assenyalada es derivava en pensar el museu com a espai virtual dipositari d'eines. És a dir, és al museu on es loca-

litzen i es difonen les eines per treballar en educació patrimonial. El museu és un recurs didàctic que ha d'oferir diferents possibilitats: una visita, una activitat, una derivació de la visita, etc. Tot essent conscient que cal atendre la temptació de convertir el museu en una base o magatzem de dades. El museu té la responsabilitat d'orientar, la qual cosa es pot aconseguir tematitzant les exposicions, creant fitxes obertes, creant activitats del tipus la "peça dels mes". Però, i sobretot, observant les implicacions pedagògiques que comporta la pregunta de per què desenvolupar una cultura educativa i decidir i seleccionar la informació en un ventall obert de possibilitats: per aquell que vol investigar, per a la formació de professors, per a la divulgació dels centres o la seva història.

L'altre eix seguit al llarg de les intervencions sobre el tema dels continguts es va iniciar amb la qüestió sobre per què els museus virtuals d'educació mostren la història moderna quan són organitzacions postmodernes, és a dir, que són museus del present que contenen fonamentalment el passat. En aquest aspecte, es va considerar que als museus es volen reconstruir processos i disciplines, però se'n fa palesa la dificultat de reconstrucció. Una dificultat que es veu incrementada quan es *musealitza* l'aprenentatge.

Esdevenir recurs, eina i llenguatge sobre els processos d'aprenentatge, de l'educació, de l'evolució de les disciplines, és probablement, doncs, la funció principal que tothom va considerar com a essencial. Sense assolir acords de com potenciar aquest procés, sí que va haver-hi consens en afirmar que calia promoure activitats de sensibilització que requerien de la participació del visitant-usuari. D'aquí la insistència en el fet que el museu havia de participar amb el centre per crear experiències de formació, materials, continguts, fulletons temàtics i productes de divulgació que posteriorment ja es coordinarien des del museu.

LA GESTIÓ DEL PATRIMONI EDUCATIU INTANGIBLE EN ELS MUSEUS VIRTUALS

MODERACIÓ: CRISTINA YANES⁵

Sense voluntat de fer una aproximació profunda sobre la temàtica, vull extreure alguns dels elements més importants per a debatre. Ens centrarem en el museu, i concretament, en el museu d'història de l'educació, un museu que contempla la història dels processos educatius, no solament en l'etapa escolar, malgrat que l'expressió "cultura escolar" la tenim associada a la primària, sinó que caldria ampliar-la un xic més. Volem parlar de tot això a la primària, a la secundària, a la universitat i en l'àmbit de l'Educació no formal. És a dir, parlar també d'allò que tradicionalment en els museus d'educació no es contempla.

El concepte de patrimoni intangible em porta a la reflexió sobre allò que ens pot dir un objecte en si. Molt sovint, l'objecte no ens transmet allò que estava succeint en aquell context i en aquell moment històric a l'aula concreta d'ubicació. M'imagino i sé, perquè ho estudiem, la multitud d'experiències, de sentiments, de sensacions que no apareixen reflectides en l'objecte. I que necessiten que es complementin amb alguna vivència.

Amb la voluntat de no reproduir espais museístics morts, voldríem saber com donar vida als objectes a través de provocar sensacions, inquietuds, interrogants, etc. Sensacions com, per exemple, la que es pot trobar en l'exposició "Olores de Marruecos" que permet evocar els viatges al Marroc, fet que s'aconsegueix a través de les olors. Fent la translació, l'escola té olors. Així, si es *musealitza* l'aula infantil en un museu, també caldria reproduir-hi la lluminositat. No en va, aquells que ens en relaten el record ens transmeten la idea de foscor, quan ho passaven malament, i això també s'ha de reproduir en el museu. O que hi havia massa soroll o massa silenci. És a dir, trobar tot allò que en un primer moment són ornaments del procés educatiu.

Això ens porta a l'anàlisi de, si ja em perdo l'ornament, què no em perdo d'allò que passava a l'aula?

⁵ Cristina Yanes és professora de la Universidad de Sevilla i membre del Museo Pedagógico Andaluz. Ha desenvolupat diferents investigacions sobre la història de l'educació, tant en l'àmbit de la micro-història com de l'estudi de les tendències històriques. Recentment s'ha introduït als treballs a l'entorn del patrimoni intangible a partir de la recuperació d'històries de vida.

A partir d'aquest moment, comença la meva indagació sobre allò que algunes persones havien anomenat com cultura escolar, però traslladada al museu. Trobem que aquesta inquietud apareix a nivell museològic en general, a la *32a Convenció de la UNESCO: convenció per a la preservació del patrimoni intangible*. A partir d'aquí, es fa la classificació i s'avança com es pot ordenar i catalogar per a la seva preservació.

Des d'aquestes reflexions, juntament amb les reflexions historiogràfiques, tractem de muntar un patrimoni educatiu intangible.

Evidentment que el punt de partida és que el patrimoni educatiu intangible està absolutament relacionat amb el patrimoni educatiu tangible. No es poden separar: són elements d'anàlisi necessàriament units. Però certament, l'intangible proporciona a l'objecte la pròpia identitat cultural d'un àmbit geogràfic, d'un context, d'un moment històric, és a dir, l'objecte pot ser el mateix, però el significat, la utilitat, o el que es fa al voltant de o les experiències que es viuen a l'entorn d'aquest objecte és el que varia. O sigui, la intangibilitat és el que li dona la identitat cultural. És l'element determinant que farà que també els museus siguin diferents, malgrat la semblança dels continguts, perquè el significat serà diferent.

Tanmateix, quan parlem de patrimoni intangible o immaterial, de què parlem?

El patrimoni educatiu intangible és aquell conjunt d'aspectes que conformen la cultura de l'escola tradicional, i de tots els processos educatius, que són intrínsecs a tots els processos relacionats amb la pràctica educativa al llarg de la història. Es tracta de tradicions que han estat transmeses, fonamentalment a través de la paraula o, fins i tot, a través de gestos. Un determinat gest, com per exemple aixecar-se quan entra un professor, en seria un exemple.

Parlaríem que són tradicions que han sofert o no canvis al llarg de la història, com ara cançons, usos, i on posaríem també costums de l'acte educatiu, de quelcom que es repeteix a classe, de paraules que s'utilitzen en determinats contextos, oracions, festes, proverbis, cançons didàctiques... tot això és el que no trobem en els museus físics però que sí que ens diu molt del que estava succeint en aquell moment en aquell procés educatiu. En aquest punt d'anàlisi ens plantejem dues tasques pendents.

- Recuperar allò que no volem que es perdi.
- Començar a plantejar elements per recollir els elements de l'activitat per tal que aquest patrimoni no es perdi per a les futures generacions.

I així, per la recuperació d'allò que ha passat, s'estableixen tres categories:

- 1) Expressions o representacions en forma física de la cultura escolar d'una determinada comunitat o un determinat moment històric. Serien rituals, festes, uniformes, càstigs, protocols, estils o costums relacionats amb els processos de transmissió dels sabers...
- 2) Expressions individuals i col·lectives que no compten amb una forma física, cançons i melodies escolars de tradició oral, endevinalles, oracions, consignes polítiques, proverbis, faules i refranys, expressions, fins i tot expressions pròpies de l'àmbit de la lingüística, com per exemple el fet que a les escoles del sud la mestra parli als nens "Ustedes vais a..."
- 3) Significats simbòlics i metafòrics dels objectes que constitueixen el patrimoni tangible. És a dir, donar-los un altre significat. Com per exemple alguns ornaments que necessiten que rescatis el seu significat,

Aquestes categories menen a la recerca del treball a partir de la seva localització, per la qual cosa hem plantejat que cal desenvolupar de manera progressiva un estudi etnogràfic. Anar on hi ha allò que no vull que es perdi. S'ha d'anar allà on hi ha les persones que van viure aquests processos, a associacions de mestres, als protagonistes, etc. buscar els més grans perquè ens transmetin aquesta informació.

Són justament aquestes experiències les que cal recollir amb fitxes per tal que no es perdi la informació. És a dir, cal trobar la forma de registrar l'intangible. En aquest sentit, per fer el registre cal que aquesta contempli la descripció del patrimoni, l'origen i evolució, localització física, autor o transmissor, context, tipus de recurs educatiu: suport, estímul, significat de l'expressió, manera de transmetre i observacions.

És a dir, cal portar un registre del que és patrimoni intangible.

Arribats al moment de l'exposició, entenem que el patrimoni intangible és punt de partida o complement del patrimoni tangible, pel qual s'han de buscar contextos o objectes als quals associar aquesta característica cultural. Aquest aspecte que no ha estat mai físicament, però que ha estat sempre present.

Això porta problemes, perquè un museu no és un teatre i posar-hi veu, olor, context i vivència pot acabar creant un espai caòtic.

En canvi, veiem les possibilitats que té als museus virtuals i veiem que podem tractar d'utilitzar mòduls sonors, com la campanya, la consigna política, el soroll de la cadira, el soroll de l'esbarjo, hi podem fer servir els recursos sonors. Una altra possibilitat, és la reconstrucció a partir de les recreacions amb escenografies, documentals, etc. Així mateix, podem fer una visita virtual i recórrer un determinat centre educatiu trobant altres elements.

Tanmateix, tot això ens planteja el dubte de si les expectatives són massa àmplies. Però veiem que és una possibilitat que ens permet unificar els nous plantejaments museològics amb els corresponents a la història de l'educació. Atès que, si estem investigant la història de l'educació des d'aquest punt de vista, per què no la podem exposar també des d'aquí?

Cal analitzar la quantitat de pràctiques que es fan a les nostres aules, com pot veure's en els articles sobre la didàctica de història de l'educació i adequar-nos a la societat de la informació. Hem de pensar que, si ara estem perdent materials antics, qui ho podrà fer després?

TORN D'INTERVENCIONS

La possibilitat de l'espai intangible de recollir les diferents veus, no només les dels protagonistes de la història sinó també de perspectives d'aproximació a les vivències va ser una de les qüestions que es van plantejar. Pensar des de l'etnografia amb la col·laboració de l'antropologia, la història documental, la història dels conceptes, la filosofia és una de les maneres de complementar una mirada envers el passat. Etnografia i hermenèutica col·laboren així en el procés de construcció de cultura des de la mateixa cultura. Educació i antropologia es necessiten, doncs, mútuament. Atès que l'antropologia dotarà de consistència i matís als estudis sobre la història de l'educació.

En aquest sentit, el patrimoni intangible, com a suport i complement de les exposicions pot contribuir a la creació d'un espai museogràfic que permeti que els visitants tinguin una experiència sobre allò que no han viscut i, alhora, que els protagonistes siguin els subjectes de la història.

EXPOSICIONS

Exposició: *Dones Pedagogues*

Universitat d'Estiu de la Universitat de Vic.

Del 16 de juny al 10 de juliol a la sala d'exposicions de Caixa Manlleu (Rambla Hospital, 11, Vic). Acte d'inauguració: dimarts 16 de juny, a les 19h.

Homenatge a les pedagogues que han esdevingut referents importants en l'educació a Catalunya al llarg del segle xx. Aquesta exposició vol reconèixer la seva extraordinària tasca en la millora de l'educació escolar i de la ciutadania en general, i vol fer créixer el coneixement de les seves aportacions mitjançant el recordatori biogràfic de llurs trajectòries personals, professionals i acadèmiques.

Comissaris: Antoni Tort i Isabel Carrillo (UVic)

Organitza: grup de recerca de la UVic "Estudis de gènere: traducció, literatura, història i comunicació" (GETLIHC), Centre d'Estudis Interdisciplinaris de la Dona (CEID-UVic), Càtedra Unesco "Dones, desenvolupament i cultures" (UVic) i Oficina de Gestió Cultural de la UVic.

Amb el suport de: Caixa Manlleu, Ajuntament de Vic, Institut Català de les Dones i Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona.

ACTES

75è aniversari del CEIP Josep M. Xandri

Per celebrar el 75è aniversari del CEIP Josep M. Xandri de Sant Pere de Torelló, l'escola ha realitzat un projecte de recuperació del seu patrimoni educatiu amb la celebració de diferents actes. El centre ha iniciat un projecte d'investigació sobre la morfologia i les vivències de l'escola en altres temps, gràcies a la participació de mestres, antics mestres, alumnes, pares, l'AMPA, entitats del poble i l'ajuntament, que conjuntament han format una comissió externa. Els alumnes han realitzat entrevistes, consultes i recerques sobre la vida social i escolar, fet que han documentat amb imatges relacionades amb l'escola que formaran part d'una exposició fotogràfica que s'inaugurarà el 28 de juny vinent durant la festa major del poble.

L'origen de la idea, ens explica el director, sorgeix de la placa escolar de l'entrada on es llegeix la referència "Grup Escolar, construït al 1934". Aquest fet ens aporta indicacions sobre la necessitat de conservar els testimonis materials, gràfics i orals de la memòria de les nostres escoles. Una memòria que pot ser aprofitada per treballar i descobrir amb els infants.

CONGRESSOS

II Jornades Tècniques: Museus Virtuals i Interpretació, Navegant per les Imatges i per les Paraules

MUVIP – 8 de juny de 2009

Aquestes II Jornades Tècniques s'emmarquen dins les activitats de formació per a la recerca del projecte "Museus i pedagogia". Les jornades compten amb la participació de diferents grups de recerca que estan creant i projectant museus virtuals, tant de l'Estat espanyol com de Portugal. L'objectiu és intercanviar informació per a la millora dels projectes de museus virtuals i obrir noves línies d'investigació. A les jornades d'aquest any, s'ha previst l'estudi del tractament de la imatge i registres audiovisuals en entorns virtuals, un element fonamental dels museus virtuals, tant formalment com materialment. Formalment, perquè l'ús de la imatge a internet depèn de diferents limitacions legals i tècniques i, materialment, perquè cal encara desenvolupar línies de difusió interactiva.